דמיכלמו ליה ומיכלם: **מתני'** המבייש את הערום המבייש את הסומא והמבייש את הישן חייב [א]וישן שבייש פטור [ב]נפל מן הגג והזיק ובייש חייב על הנזק ופטור על הבושת (א) [ג]עד שיהא מתכוין: **גמ'** ת"ר ביישו ערום חייב [ד]ואינו דומה ביישו ערום לביישו לבוש ביישו בבית המרחץ חייב ואינו דומה ביישו בבית המרחץ לביישו בשוק אמר מר ביישו ערום חייב ערום בר בושת הוא אמר רב פפא מאי ערום [ד]דאתא זיקא כרכינהו למאניה ואתא הוא דלינהו טפי ובִיישיה ביישו בבית המרחץ חייב בית המרחץ בר בושת הוא א] אמר רב פפא [ה]שביישו על גב הנהר [ו]בעי ר' אבא בר ממל [ז]ביישו ישן ומת מהו מאי קמבעיא ליה אמר רב זביד הכי קמבעיא ליה משום כיסופא הוא והא מית ליה ולית ליה כיסופא או דלמא משום זילותא הוא והא אוזליה ת"ש ר"מ אומר [ח]חרש וקטן יש להן בושת שוטה אין לו בושת אא"ב משום זילותא היינו דקתני קטן אלא אי אמרת משום כיסופא קטן בר בושת הוא אלא מאי משום זילותא אפילו שוטה נמי אמרי שוטה אין לך בושת גדולה מזו מכל מקום ניפשוט מינה דמשום זילותא הוא דאי משום כיסופא קטן בר כיסופא הוא כדאמר רב פפא דמיכלמו ליה ומיכלם הכא נמי [ט]דמיכלמו ליה ומיכלם רב פפא אמר הכי קמבעיא ליה משום כיסופא דידיה הוא והא מיית ליה או דלמא משום בושת משפחה תא שמע חרש וקטן יש לו בושת שוטה אין לו בושת אי אמרת בשלמא משום בושת משפחה היינו דקתני קטן אלא אי אמרת משום כיסופא דידיה קטן בר בושת הוא אלא מאי משום בושת דבני משפחה אפי' שוטה נמי שוטה אין לך בושת גדולה מזו מ"מ ניפשוט מינה דמשום בושת משפחה דאי משום כיסופא קטן בר כיסופא הוא אמר רב פפא אין דמיכלמו ליה ומיכלם והתניא ר' אומר חרש יש לו בושת שוטה אין לו בושת קטן פעמים יש לו פעמים אין לו [י]הא דמיכלמו ליה ומיכלם הא דמיכלמו ליה ולא מיכלם: המבייש את הסומא וכו': מתניתין דלא כר' יהודה דתניא ר' יהודה אומר סומא אין לו בושת וכך היה ר' יהודה פוטר מחייבי גליות ומחייבי מלקיות ומחייבי מיתות ב"ד מ"ט דר' יהודה גמר עיניך עיניך מעדים זוממין מה התם סומין לא אף הכא סומין לא מחייבי גליות דתניא [כ]¹בלא ראות [ל]פרט לסומא דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר לרבות את הסומא מ"ט דר' יהודה אמר לך ²ואשר יבא את רעהו ביער לחטוב עצים ואפי' סומא כתב רחמנא בלא ראות למעוטי ור' מאיר כתב רחמנא בלא ראות למעוטי וכתב רחמנא ³בבלי דעת למעוטי הוי מיעוט אחר מיעוט [מ]ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ור' יהודה ההוא בבלי דעת פרט למתכוין הוא דאתא חייבי מיתות ב"ד אתיא רוצח רוצח מחייבי גליות חייבי מלקיות אתיא רשע רשע מחייבי מיתות בית דין תניא אידך ר' יהודה אומר סומא אין לו בושת

וכן

דמיכלמו ליה ומיכלם. כשמחזירין לו בושת ומכלימין אותו בה מצטער: **ערום בר בושת הוא.** בתמיה. כיון דאין מקפיד לילך ערום בפני בני אדם מי הוי בר בושת: **בית המרחץ.** בני אדם עומדים ערומים ואין להם בושת: **ביישו ישן.** בייש אדם ישן: **ומת.** מתוך שנתו ולא הכיר בבשתו שעשה לו זה מהו: **כיסופא.** חפיית פנים: **זילותא.** שמזלזל בו בפני רבים ואף על פי שאינו שם על לבו: **ופגיה.** בגימותא: **דלא כרבי יהודה.** דאמר סומא אין לו בושת אם בייש חבירו פטור ומתניתין קתני ישן שבייש פטור ובסומא לא תנא הכי [ו]הלכך סומא חייב: בעדים זוממין כתיב (דברים יט) לא תחוס עינך עליו בבושת נמי כתיב (שם כה) וקצותה את כפה לא תחוס עינך. עדים אי אפשר בסומין דבעינן ראייה דאם לא ראה שקטע ידו של חבירו *היאך יעיד: **בלא ראות.** משמע שהוא רואה במקום אחר וכאן היה בלא ראות: **אפילו רוצח מחייבי גליות.** במיתה כתיב (במדבר לה) לא תקחו כופר לנפש רוצח ובגלות כתיב (שם) לנוס שמה רוצח: במלקות כתיב (דברים כה) אם בן הכות הרשע ובמיתה כתיב (במדבר לה) אשר הוא רשע למות:

כל

ערום בר בושת הוא. פי' בקונטרס כיון דאין מקפיד להלוך ערום בפני בני אדם מי הוי כלל בר בושת וק' לפירושו מ"ש דפריך אברייתא הוה ליה למפרך אמתניתין דקתני המבייש את הערום חייב ונראה לפרש דאמתניתין לא פריך דפשיטא דערום בר בושת הוא אם רוקק בו או סטרו אבל לשון הברייתא משמע ליה ביישו ערום שמביישו במה שמגלהו ומערימו ועוד דקתני אין דומה ביישו ערום לביישו לבוש ואם רוקק בו או סוטרו כך מתבייש כשהוא ערום כמו כשהוא לבוש ולכך פריך ערום בר בושת הוא אם הוא ערום היאך הערימו והא דקתני נמי בברייתא ביישו בבית המרחץ חייב אביישו ערום נמי קאי שהערימו בבית המרחץ והשתא א"ש הא דפריך בית המרחץ בר בושת הוא בערמומי' והלא דרך בני אדם להיות ערומים במרחץ:

דאתא זיקא כו'. אבל אם הוא עצמו דלינהו ובא חבירו ודלינהו טפי פטור כיון שזה אין מקפיד או שמא אורחא דמילתא נקט דאתא זיקא: **ביישו** ישן ומת מהו. תימה דלא מייתי הכא מילתיה דרב ששת דבריש הנחנקין (סנהדרין דף פה. ושם ט) פריך בפשיטות והאמר רב ששת ביישו ישן ומת חייב ויש ספרים שכתוב כאן והאמר רב ששת ביישו ישן חייב ול"ג ומת ולא נהירא כלל דמה ענין ישן לגברא קטילא שיוצא ליהרג ועוד מאי קמ"ל רב ששת מתניתין היא המבייש את הישן חייב * ומיהו אין תימה כ"כ שלא הביא כאן מילתא דרב ששת למיפשט בעיין דכה"ג אשכחן באין בין המודר (נדרים דף לה: ושם ט) דאיבעיא הני כהני שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא הוו ולא מייתי מילתיה דרב הונא בריה דרב יהושע דאמר בפרק קמא דקדושין (דף כג: ושם י) הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצי עבדי ואינהו מצו עבדי' אך קשה דבמסקנא דהכא משמע דביישו ישן ומת פטור דמסיק דמשום כיסופא דידיה הוא ור"ת גריס התם והאמר רב ששת ביישו חייב ואיוצא ליהרג קאי:

סומא אין לו בושת. דסומא שבייש פטור אבל המבייש את הסומא חייב דהא לא משמע מעיניך שיהא פטור וכן משמע מתוך פירוש הקונטרס דפי' דדייק מתניתין דלא כרבי יהודה מדלא קתני סומא שבייש פטור כדקתני ישן שבייש פטור משמע דלא מצי דייק מדקתני המבייש את הסומא חייב דמודה רבי יהודה דמבייש את הסומא חייב:

מה להלן סומא לא. וא"ת אי מה להלן גזלנים ועבדים לא אף גבי בושת ליפטרו וכ"ת אשה תוכיח דפסולה לעדות וחייבת בבושת כדכתיב והחזיקה במבושיו א"כ סומא נמי לא אתי וי"ל כיון דעיניך עיניך גמר אע"ג דעיניך אבית דין קאי סברא הוא דלענין דבר התלוי בראיה ניתנה ג"ש:

ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. תימה לא ליכתוב שום מיעוט וממילא אתרבי וכן יש להקשות גבי אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט: **חייבי** מלקיות מנין אתיא רשע רשע. רבי יהודה לדריש הכא ג"ש דרשע רשע ורבנן לא פליגי אלא דלא פטרי סומא אפילו בחייבי גליות ובאחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג: ושם ד"ה אתיא) גבי דיני נפשות מחזירין לזכות נמי אמר חייבי מלקיות מנין אתיא רשע רשע תניא נמי הכי כו' וסתמא דגמרא דריש לה בפ"ק דמכות (דף ה:) גבי אין העדים זוממין נהרגים עד שיגמר הדין על פיהם והא דאמר בפרק קמא דסנהדרין (דף י.) מאי טעמא דרבי ישמעאל דאמר מכות בכ"ג אמר אביי אתיא רשע רשע רבא אמר מלקות תחת מיתה עומדת לאו משום דלית ליה לרבא רשע רשע אלא משום דלא צריך דמגוף המלקות שמעינן דהוי בכ"ג דמלקות תחת מיתה ומיתה בכ"ג ולענין מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה לא שייך כל כך מלקות תחת מיתה עומדת דשמא במיתה דוקא משום ושפטו העדה והצילו העדה וכן בפרק קמא דמכות (דף ה.) גבי משלשים בממון ואין משלשים במכות דאמר מנא הני מילי אמר אביי אתיא רשע רשע רבא אמר בעינן כאשר זמם וליכא לאו

משום

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"א מהל' חובל ומזיק הלכה יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף לו וסימן תכא סעיף א:

מב ב ג ד מיי' שם פ"ג הלכה ג ד ה סמג שם טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף לד:

מג ה מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעי' לה:

מד ו ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף לו:

מה ח מיי' פ"ו מהל' רוצח הלכה יד:

◆

תורה אור השלם

1. אוֹ בְכָל אֶבֶן אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וַיַּפֵּל עָלָיו וַיָּמֹת וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ: במדבר לה כג

2. וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר לַחְטֹב עֵצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בַגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וָחָי: דברים יט ה

3. וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה וָחָי אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם: דברים יט ד

◆

מוסף רש"י

בלא ראות. דמשמע כאן לא ראה, אבל רואה במקום אחר, פרט לסומא. שאינו רואה בשום מקום (מכות ז:) שהרג בשוגג שאינו רואה, והכי קאמר בלא ראות, זה שהרגו לא ראהו, שאילו ראהו לא היה הורגו, והכלל דיש ספק בידו לראות ואינו רואה (נדרים פז: עי"ש).

מסורת הש"ס

א) לעיל כו., ב) שנאמר ושלחה ידה והחזיקה במבושיו אינו חייב על הבושת. רש"ל, ג) סנהדרין פה., ד) אין זה מגריס' אלא רב פפא הוא דמספ' הכי. העתק ממלופי גרסאות, ה) מכות ט:, נדרים פז., ו) [יומא מב. וש"נ], ז) פ"א אלמא, ח) [ד"ה והאמר], ט) [ד"ה א"נ], י) [ד"ה דאמר], כ) [ועי' היטב תוספות יומא יט: ד"ה מי ותוספו' ב"מ יו: ד"ה מנן], ל) [גם במנחות ס: ד"ה אין הכיתו במיתה וביומא ס. ד"ה תרי כתבו ישוב ע"ז ע"ש].

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה ופטור על הבושת שנא' ושלחה ידה והחזיקה במבושיו אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בעדים זוממין וכו' היאך יעיד. תמוה לי הא יכול להעיד שראה קודם שנסתמא שזה קטע ידו והמיר על מעשה שלו שהיה בעידן סומא וה"נ בבושת ול"ע. ולמ"ש תוספות ב"ב דף קכח ע"א ד"ה אי דלמסקנא סומא פסול להעיד בהלואה ובהרא"ש שם דסומא פסול דכתיב או ראה פרט לסומא ניחא קושיא דהכא: תוס' ד"ה ביישו וכו' ומיהו אין תימה כ"כ. עי' ברמב"ן במלחמות פ"ג דברכות בהיבעיא דנשים בבהמ"ז דאורייתא:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמר רב פפא שביישו. עיין שיטה מקובצת: